

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö 15.6.2020, VN/8871/2019

Opetushallituksen lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Opetushallitukselta ei ole pyydetty lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi. Ottaen huomioon esitysluonnoksen merkittävyyden, siihen sisältyvät uudet yhdyspinnat ja niiden edellyttämät yhteistyön velvoitteet ja rakenteet sekä henkilöstön hallinnollista sijoittumista koskevat muutokset, lausunnon antaminen on perusteltua.

Suurin osa lausuntopyynnössä esitetyistä kysymyksistä ei koske opetustoimialaa, joten hallituksen esitystä koskevia kommentteja ei ole ollut mahdollista kirjoittaa vastaamaan lausuntopyynnössä esitettyyn rakenteeseen. Kohdennettuihin kysymyksiin vastaamisen sijaan Opetushallitus antaa asiassa seuraavan avoimen lausunnon.

Yleistä

Lakiuudistus vaikuttaa merkittävästi lasten, nuorten ja perheiden palveluihin ja vaikutukset heijastuvat väistämättä kuntien tehtäviin ja myös opetustoimeen. Uudistuksen myötä lasten ja nuorten peruspalvelujen järjestämisvastuu jakautuisi kahdelle taholle: sote-maakuntien järjestämisvastuulle siirtyisivät neuvolan, opiskeluhoito, perustason terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut sekä lastensuojelu. Kuntien järjestettäväksi jäisivät varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen palvelut. Kuntien ja sote-maakuntien yhteisvastuuseen kuuluisi jatkossa järjestämislain mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, mikä edellyttää toteutuakseen sote-maakunnan erityisosaamisen ja resurssien selkeää osoittamista tähän tehtävään. Uudistuksessa riskinä voidaan pitää sote-maakunnan ja sen palveluiden etääntymistä kuntien opetustoimesta, kouluista ja oppilaitoksista sekä lasten ja nuorten arjen kehitysympäristöistä. Käytännössä jako tarkoittaa vakiintuneiden sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen yhteistyörakenteiden uudelleenluomista, mikä tulee vaatimaan aikaa. Universaalien lasten ja nuorten peruspalvelujen kohdalla myös yhteistyökäytänteillä kuten tiedonsiirron sujuvuudella on jatkossa entistäkin suurempi merkitys.

Erityisesti kuluneen vuoden aikana oppimisen ja hyvinvoinnin yhteys on tullut näkyväksi ja henkisen hyvinvoinnin kuormitus on kasvanut. Oppilaitosyhteisöissä on tällä hetkellä omat haasteensa. On hyvin olennaista, miten opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinnat sovitetaan jatkossa yhteen. Kategoristen ratkaisujen sijaan tulisi pohtia, olisiko palvelujen järjestämisessä mahdollista harkita erilaisia vaihtoehtoja maakunnittain oppijan ja kouluuyhteisön parhaaksi. Palvelujen järjestämistavasta riippumatta on keskeistä varmistaa opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyön toimivuus.

Säännöskohtaiset kommentit

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 9 §: Järjestämisvastuu

Opiskeluhoito sijoittuu lasten ja nuorten peruspalveluna kunnan ja sote-maakunnan yhdyspinnalle. Hallituksen esityksessä oppilas- ja opiskeluhoitolain (1287/2013) 9 §:ään ehdotetun muutoksen mukaan opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut siirtyisivät sote-maakuntien järjestämisvastuulle. Tätä vastaava säännös lisättäisiin psykologien osalta terveydenhoitolakiin (1326/2010) ja kuraattorien osalta sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Opiskeluhoillon psykologien ja -kuraattorien hallinnollisesta sijoittumisesta on käyty Suomessa keskustelua psykososiaalisen opiskeluhoillon alkuajoista saakka, yli 50 vuoden ajan. Tähän saakka kuntien on ollut mahdollista ratkaista em. palvelujen järjestäminen haluamallaan tavalla, omat tarpeensa ja voimavaransa huomioiden. Opiskeluhoillon psykologit (64 – 66 %) ja kuraattorit (70 - 85 %) toimivat nykyään pääosin opetustoimen alaisuudessa niin perusopetuksessa kuin toisen asteen koulutuksessa (THL/OPH psykologi- ja kuraattorikyselyt v. 2018 ja v. 2019). Terveystoimien palvelujen (kuten neuvolapalvelujen ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon) ja sosiaalipalvelujen (kuten lastensuojelun) kohdalla muutos sote-maakuntien järjestämisvastuun alle on pienempi, koska niiden järjestämisestä vastaa nykyiselläänkin terveys- tai sosiaalitoimi. Heidän kohdallaan uudistus ei siis tarkoittaisi hallintokunnan vaihtumista.

Opiskeluhoillon palvelujen keskittäminen suurempiin hallinnollisiin yksiköihin, sote-maakuntaan, voisi parantaa erityisesti pienissä kunnissa yksin työskentelevien työntekijöiden ammatillisen tuen ja täydennyskoulutuksen saatavuutta. Palvelujen johtamisessa, ohjauksessa ja täydennyskoulutuksessa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon opiskeluhoillon palveluiden erityisyys verrattuna muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Työ opiskeluhoilossa on luonteeltaan toisenlaista kuin muiden sote-yksiköiden ja -ammattilaisten tekemä työ, jolloin myös sen edellyttämät ammatilliset valmiudet ovat erilaisia.

Järjestämisvastuuta koskevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan psykologi- ja kuraattoripalvelujen on oltava opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Säännöstä vahvistetaan perusopetuslaissa tarkoitettujen oppilaiden osalta siten, että palvelut on järjestettävä oppilaitoksessa tai sen välittömässä läheisyydessä. Jälkimmäinen ei siis pätsi lukiolaissa tai laissa ammatillisesta koulutuksesta tarkoitettuihin opiskelijoihin. Heidän kohdallaan palvelujen tulee olla helposti saavutettavissa, joka ilmaisuna on tulkinnanvarainen ja mahdollistaisi jatkossa esimerkiksi palvelujen keskitetyn järjestämisen paikallisesti. Esitetty vaarantaa eri ikäisten oppilaiden tai opiskelijoiden tasa-arvoiset oikeudet palveluihin ja

24.9.2020

OPH-3008-2020

lakiuudistuksen keskeisen tavoitteen sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelujen yhdenvertaisuudesta sekä saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Vastaavalla tavalla terveydenhuoltolain esitetystä 16 §:ssä perusopetuksen kouluterveydenhuollon palvelut säädetään järjestettäväksi koulussa tai sen välittömässä läheisyydessä; opiskeluterveydenhuollon kohdalla säätely on eroavaa ja palvelujen on oltava opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Lain perustelujen mukaan koulun välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan oppilaiden kannalta kohtuullista kävelyetäisyyttä koulusta. Esityksen perusteluissa ei oteta kantaa kysymykseen lakisääteisestä koulupäivän aikaisesta valvonnasta eli siitä, kuka lapsesta tai nuoresta on viime kädessä vastuussa hänen poistuessaan koulun alueelta, jos hän joutuu siirtymään koulun ulkopuolella sijaitseviin palvelujen tiloihin. Viimeistään yläkouluvaiheessa perusopetuksen oppilaille on (pääsääntöisesti) opiskeluhuollossa itsenäinen asema suhteessa huoltajaan ja oikeus kieltää kertomasta palveluihin hakeutumisesta tai niiden käyttämisestä huoltajalleen. Heidän kohdallaan – kuten myös lukiolaisten ja ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten kohdalla - luvan kysyminen huoltajalta siirtymiseen palvelujen piiriin ei ole nykyinsäädännön mukaan mahdollista. Palvelujen käyttäminen koulupäivän aikana tarkoittaa käytännössä myös poissaoloa opetuksesta ja oppitunneilta, jolloin paikasta toiseen siirtymisen viemä aika on merkityksellinen niin perusopetuksessa kuin lukiokoulutuksessa. On myös olemassa riski, että opiskeluhuollon palvelujen asiantuntijat etääntyisivät niin oppilaiden ja opiskelijoiden kuin koulujen ja oppilaitosten arjesta, jos heidän toimipisteensä sijaitsisivat toisaalla ja konkreettinen läsnäolo yhteisössä vähenisi. Molemmat kehityskulut todennäköisesti nostaisivat kynnystä palveluihin hakeutumisessa ja vähentäisivät niiden käyttöä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ei nykyiselläänkään sovellu kaikilta osin esiopetuksessa oleviin lapsiin, jotka kuuluvat lain 1 §:ssä säädetyn soveltamisalueen piiriin. Perusopetuslaki puolestaan koskee esi-, perus- ja lisäopetuksessa olevia oppilaita. Näin ollen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n muutos koskisi myös esiopetuksessa olevia, pääsääntöisesti 6 -vuotiaita lapsia. Esiopetukseen sovellettaisiin säännöstä, joka mukaan palvelut on järjestettävä oppilaitoksessa tai sen välittömässä läheisyydessä. (Laissa käytetty kaikkia koulutusasteita koskeva yhtenevä ilmaus oppilaitos viittaa siis myös esiopetusyksikköön). Hallituksen esitysluonnokseen olisi paikallaan lisätä siitä kokonaan puuttuva pohdinta siitä, mitä esitetyt muutokset konkreettisesti tarkoittaisivat esiopetuksen kohdalla ja esiopetusikäisen lapsen kehitystason huomioiden (kuten edellä kuvatut valvontaan ja vastuisiin liittyvät kysymykset siirtymissä).

Opiskeluhuollon palvelujen turvaaminen lähipalveluna on olennaista myös kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän yhteisöllisen työn näkökulmasta. Hallituksen esitysluonnoksessa jää epäselväksi yhteisöllisen, ennaltaehkäisevän työn ja yksilöön kohdistuvan, korjaavan työn välinen suhde ja tasapaino. Lakiesityksen perustelut näyttäisivät määrällisestikin ohjaavan opiskeluhuollon painopistettä kohti yksilökohtaista työtä ja sote-maakunnan rajapintoja ylittäviä palvelupolkuja. Tässä mielessä otetaan askeleita taaksepäin oppilas- ja opiskelijahuoltolakia edeltävään aikaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki toi mukanaan suunnanmuutoksen, jonka mukaan yhteisöllinen työ on opiskeluhuollon ensisijainen työmuoto ja myös yksi lain keskeisistä tavoitteista. Yksilöihin kohdistuvan asiakastyön rinnalle on viime vuosina noussut ryhmien, luokkien ja

koko kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen. Yhteisöllistä työtä on vahvistettu kunnissa voimakkaasti, koska se on koettu merkitykselliseksi osaksi koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuurin kehittämistä ja toimintatapojen uudistamista ennalta ehkäiseväksi ja hyvinvointia tukevaksi. Myös opetussuunnitelman perusteiden eri osat ohjaavat tähän ajatteluun. Kouluissa ja oppilaitoksissa ennalta ehkäisevä työ on vaikuttavinta ja myös varhaista hyvinvointityötä, koska se kohdistuu kaikkiin oppilaisiin ja opiskelijoihin. Se vähentää ongelmia, jotka pitkittyessään vaikeutuvat, kumuloituvat ja aiheuttavat inhimillisten seurausten lisäksi myös merkittäviä taloudellisia kustannuksia. Opiskeluhuollon henkeen kuuluu, että yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoolto toteutuvat koulun arjessa rinnakkain. Vaikka yhteisöllisen ja yksilökohtaisen työn tukitoimet ovat erilaisia, ne ovat usein myös toisiaan täydentäviä. Yhteisöllinen työ ehkäisee tehokkaasti myös myöhempää yksilökohtaisen tuen tarvetta. Esi- ja perusopetuksessa opiskeluhoollon palvelujen työhön kuuluu lisäksi perusopetuslaissa säädettyjä tehtäviä koskien tehostettua ja erityistä tukea. Opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen asiantuntijoiden mahdollisuus osallistua jatkossakin koulujen ja oppilaitosten arkeen ja yhteisölliseen työhön tulee jatkossakin turvata niin lainsäädännöllä kuin työn edellyttämällä resursseilla.

Hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa esitetään, että sote-maakunnan sosiaali- ja terveystoimen organisaatiossa kuraattoreilla olisi myös tarvittaessa mahdollisuus tehdä sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja päätöksiä, eikä oppilaiden tarvitsisi tämän vuoksi erikseen hakeutua sosiaalihuollon toimipisteisiin. Palvelutarpeen arviointi päätöksineen on vaativa, sosiaalityön osaamista edellyttävä tehtävä. Sen sisällyttäminen kuraattorin tehtävänkuvaaan edellyttäisi voimassa olevien kuraattorien kelpoisuusvaatimusten tarkistamista. Kuraattorien tehtävänkuvan laajentaminen perinteisiin lastensuojeluprosesseihin kasvattaisi yksilökohtaisen työn osuutta kuraattorien työssä. Erityisesti yhteisölliseen työhön käytettävissä oleva työaika tulisi vähenemään ja tehtävänkuvaaan rakentuisi uudenlainen lastensuojelullinen ulottuvuus, joka voisi vaikuttaa oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien halukkuuteen hakeutua palvelujen piiriin matalalla kynnyksellä. On tärkeää muistaa, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan yksilökohtainen opiskeluhoolto on oppilaalle ja opiskelijalle vapaaehtoista ja suostumukseen perustuvaa. Lastensuojelun kohdalla näin ei aina ole. Kuraattorin kelpoisuusvaatimusten kiristäminen tulisi todennäköisesti vaikuttamaan työvoiman saatavuuteen – erityisesti sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavien kohdalla. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus vaikuttaa puolestaan merkittävästi palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen.

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 21 §: Opiskeluhoollon rekisterit

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21 §:ssä esitetään lähinnä teknistä muutosta koskien opiskeluhoollon rekistereitä. Opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden hallinnollinen siirto sote-maakuntiin ei välttämättä ratkaise erilaisiin rekistereihin ja tietojärjestelmiin sisältyviä ongelmia. Olisi tärkeää, että dokumentointijärjestelmät mahdollistaisivat paitsi yksilökohtaisen työn tietoturvallisen, myös yhteisöllisen työn tarkoituksenmukaisen kirjaamisen. Edellä mainittu toteutuu tälläkin hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon yleisesti käyttämien järjestelmien puitteissa, jälkimmäinen taas ei. Yhtenäiset asiakastietojärjestelmät yhdistetään esityksessä tiedolla johtamiseen. Tähän sisältyy uhkakuva siitä, että opiskeluhoollon johdettaisiin jatkossa maakunnista

asiakastilastoihin perustuen ja painottuen asiakas- ja vastaanottosuoritteisiin. Tämä rajoittaisi pahimmillaan mahdollisuuksia yhteisöllisen työn toteuttamiseen, johon suoritteiden mittaaminen ei aina sovellu. Riippumatta psykologien ja kuraattoreiden hallinnollisesta sijoittumisesta, tietojärjestelmien ongelmat eivät poistu esitetyillä toimenpiteillä ja ne niiden ratkaiseminen edellyttää joka tapauksessa kehittämistyötä.

Terveydenhuoltolaki 16 §: Kouluterveydenhuolto ja 17 §: Opiskeluterveydenhuolto

Terveydenhuoltolakiin esitetyn 16 §:n mukaan sote-maakunta vastaa oppilaan ja tarpeellisen saattajan kouluterveydenhuoltoon liittyvästä matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan. Vastaavaa säännöstä ei esitetä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin siirtyvän oppilaan tai tarpeellisen saattajan matkakulujen korvaamiseksi. Lain keskeiset tavoitteet yhdenvertaisuudesta sosiaali- ja terveyspalveluissa jäisivät tältä osin toteutumatta.

Terveydenhuoltolain 17 §:n kohdalla todetaan, että opiskeluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhoitoa sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 3 momentin mukaista opiskelijahuoltoa. Pykäläehdotuksesta puuttuu lukiolain (714/2018) 32 §:n mukainen opiskelijahuolto ja tämä tulisi lisätä säännökseen.

Terveydenhuoltolain muutossäännöksissä korostetaan yhteistyön tärkeyttä opiskeluhuollon palvelujen järjestämisessä. Vastaava säännös sisältyy lakiin sosiaalihuoltolain muuttamisesta (27 c §). Sote-maakunnan olisi siis opiskeluhuollon palveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Säännökset turvaisivat yhteistyön opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä opetus- ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa, mikä tulee jatkossa olemaan ensiarvoisen tärkeää. Opiskeluhoollon maakunnallisen kehittämisen haasteeksi saattaa muodostua se, että opiskeluhoollon paikalliset tarpeet ja koulujen ja oppilaitosten toimintatavat ovat tiedonkeruiden valossa erilaisia ja muuttuvia. Opiskeluhoollon keskitetty kehittäminen tulee edellyttämään vahvaa paikallistuntemusta sekä maakuntien, kuntien, alueiden että koulujen ja oppilaitostenkin näkökulmasta. Palvelujen järjestäjän tulee tuntea niin oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeet kuin koulu- ja oppilaitosyhteisön toimintakulttuuri ja sen erityispiirteet. On tärkeää, että opiskeluhoollon palvelujen asiantuntijoiden yhteistyö opetushenkilöstön kanssa säilyisi luontevana ja jokapäiväisenä myös jatkossa. Lakiesityksen perusteluihin olisi hyvä lisätä kuvaus siitä, miten edellytetty yhteistyö esimerkiksi vanhempien ja huoltajien kanssa käytännössä toteutettaisiin palvelujen järjestämisvastaun siirtyessä suurempiin hallinnollisiin kokonaisuuksiin.

Terveydenhuoltolakiin esitettyyn kouluterveydenhuoltoon koskevaan 16 §:ään esitetään lisättäväksi yhteistyösäännös, jonka mukaan sote-maakunnan on osallistuttava perusopetuslain (628/1998) 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin kuin se koskee oppilashuoltoon sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Vastaavasti opiskeluterveydenhuoltoon koskevan 17 §:n mukaan sote-maakunnan tulee osallistua lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun

opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. Säännökset ovat tärkeitä ja turvaavat jatkossakin myös koululainsäädäntöön vastaavasti sisältyvän yhteistyön. Se, että terveydenhuoltolain 17 a §:ssä säädetyn opiskeluhoillon psykologityön ja sosiaalihuoltolain 27 c §:n mukaisen kuraattorityön osalta vastaava säädös puuttuu, olisi paikallaan perustella lain esitöissä.

Sote-järjestämislaki 34 § 11 momentti: Sote-maakuntien yhteistyösopimus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät olisi syytä mainita erikseen, eikä vain muut oppilaitokset. OEF:n sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakointiryhmän tehtävänä on muun muassa tuottaa ennakointitietoa koulutuksen eri tasoilta, niin ammatillisen koulutuksen kuin korkeakoulutuksenkin osalta. Suomessa on myös todettu, että työelämässä on lisääntyvä tarve sairaanhoitajista, lähihoitajista ja hoiva-avustajista. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuuista annetun lain muuttamisesta (HE 4/2020) esitetään, että hoiva-avustajatkin voitaisiin laskea mukaan henkilöstömitoitukseen siltä osin kuin he osallistuvat välittömään asiakastyöhön. Toisen asteen koulutuksen kautta tuleva henkilöstö olisi aiheellista huomioida lain kirjauksissa.

On hyvä, että yhteistyösopimuksen valmistelussa on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Samoin on erittäin tärkeää, että vuosittainen seuranta ja arviointi on esitetty toteutettavaksi sote-maakuntien ja sosiaali- ja terveysministeriön toimesta ja mukana ovat mukana myös sisäministeriö ja valtiovarainministeriö tarvittavilta osin. Vuosittaisessa seurannassa ja arvioinnissa tulisi olla mukana myös opetus- ja kulttuuriministeriö.

Luonnoksessa näyttäytyvä yksityisen ja kolmannen sektorin sekä järjestöjen roolin täsmentäminen julkisten palvelujen täydentäjinä on välttämätöntä. Velvoite siihen, että sote-maakunnan ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava omavalvontaohjelma, on kannatettava ja tärkeä asia palvelujen laadun, asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämiseksi. Ammatillisen koulutuksen työelämässä oppimisen näkökulmasta voidaan pitää hyvänä, että yksityisiltä hankittavia palveluja säädellään nykyistä täsmällisemmin, sillä opiskelijat sijoittuvat opiskeluaikana laajasti eri toimijoiden, julkisten sekä yksityisten palveluntuottajien organisaatioihin.

Sote-järjestämislaki 57 §: Henkilöstön ammattitaidon ylläpito

Esityksessä on hyvin nostettu esiin sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön lakisääteiset täydennyskoulutusvelvoitteet. Tässä yhteydessä ehdotetun valtuutussäännöksen perusteella sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista. Tämä on ehdottomasti tarpeen. Asetuksen valmistelussa olisi aiheellista nostaa esiin ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja sote-maakuntien tiivis yhteistyö sekä hyödyntää kehittyvien ammatillisten tutkintojen, erityisesti

ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tuottama osaaminen ja mahdollisuus tutkinnon osien käyttämiseen täydennyskoulutuksessa.

Pelastustoimen henkilöstön koulutus on sisäministeriön hallinnonalaan kuuluvaa. Jatkossa olisi syytä pohtia mahdollisuutta yhteistyön tehostamiseen koulutuksen järjestäjien kanssa, sillä osaamisessa, erityisesti ensihoidon ja pelastustoimen välillä, on rajapintaa. Pelastustoimen henkilöstön osalta osaamisen ylläpitämiseen liittyviä kirjauksia ei esityksestä löydy samalla tavalla kuin sote-puolen henkilöstöstä (kuuluvat sisäministeriön hallinnonalaan).

Erytystason palveluiden turvaaminen nykyisten erva-alueiden pohjalta muodostettavin yhteistoiminta-aluein on perusteltua ja kannatettavaa. Yliopistollisten keskussairaaloiden kuuluminen eri alueisiin on järkevää osaamisen mahdollisimman tasaisen jakautumisen kannalta. Erva-alueiden yhteistyön kehittäminen on jatkossakin tärkeää alueellisen yhdenvertaisuuden vuoksi.

Asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehittäminen, erityisesti yhdenmukaisen ja luotettavan järjestelmän luomiseksi on välttämätöntä asiakas- ja potilasturvallisuuden takaamiseksi. Se on erittäin tarpeellista myös henkilöstön osaamisen näkökulmasta. Valtakunnallisesti yhdenmukaisen järjestelmän opiskelu voitaisiin sisällyttää jo tutkintoon johtavaan koulutukseen.

Jo pidemmän aikaa on Suomessa esitetty huolta sosiaali- ja terveysalan ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta on viime aikoina ollut havaittavissa myös jonkin verran vähentymistä alalle hakeutuvien määrissä. Haasteena on sekä alan vetovoima että pitovoima. Osaavan työvoiman saatavuuden keskeinen tekijä on alalle koulutettavien määrän sekä heidän oppimisensa varmistaminen. Ammatillisen koulutuksen vastikään uudistetussa lainsäädännössä on kautta linjan korostettu työelämän ja koulutuksen järjestäjien tiivistä yhteistyötä, jotta yhteinen tavoite ammattitaitoisesta työvoimasta voitaisiin saavuttaa. Esityksessä on melko vähän kirjauksia, jotka takaisivat sosiaali- ja terveysalan sekä pelastustoimen mahdollisuudet käytännössä toimia yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa ja opiskelijoiden ohjaustehtävissä.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

SOTE-uudistuksen yhteydessä kuntien nykyisestä vos-rahoituksesta merkittävä osa (noin 65 %) siirtyy osaksi maakuntien rahoitusjärjestelmää. Uudistuksen myötä kuntien valtionosuus koostuu nykyistä enemmän opetus- ja kulttuuritoimen varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, taiteen perusopetuksen, kirjastotoimen ja kuntien kulttuuri- liikunta- ja nuorisotoimen toimintoihin perustuvasta vos-rahoituksesta.

Kunnan valtionosuuteen liittyvien tehtävien vähentyessä ja koostuessa pääosin opetus- ja sivistystoimen tehtävistä vaikuttaa monella tapaa kuntien vastuulle jäävien tehtävien järjestämisedellytyksiin. Kunnilla tulee olemaan aikaisempaa pienemmät mahdollisuudet käyttää valtionosuuksiin pohjautuvia resursseja palveluihin, ja muutenkin kehittää palvelurakenteita ja toimintoja taloudellisesti ja samalla myös ylläpitää palvelujen riittävä laatutaso. Kuntien tuottamien palveluiden kustannuksissa ja laadussa tulee keskenään olemaan jatkossakin selviä

eroja. Erityisesti kapean tulopohjan ja korkean kustannustason kunnissa palvelujen tuottaminen kustannustehokkaasti ja riittävän laadukkaasti tulee olemaan edelleen haasteellista.

Kuntien vastuulla olevalla opetus- ja sivistystoimella on vahva säädös- ja normipohja sekä lähipalveluperiaate. Valtionosuusrahoituksen tulee mahdollistaa jatkossa näiden opetus- ja sivistyspalveluiden saatavuus yhdenvertaisesti ja riittävän laadukkaasti kaikissa kunnissa. Huomioitavaa on myös se, että mahdollisella oppivelvollisuuden pidentämisellä tulee olemaan vaikutusta kuntien opetustoimen järjestämiseen

Kuntien mahdolliset talouden sopeutustoimet tulevat todennäköisesti jatkossa kohdistumaan nykyistä enemmän opetus- ja sivistystoimeen. Uudistuksen vaikutuksia kuntien opetus- ja sivistystoimen palvelujen järjestämiseen ja erityisesti niiden laatutasoon tulee seurata. SOTE-uudistuksen toteutuksessa tulee varmistaa, etteivät kuntien riittävien ja laadukkaiden opetus- ja sivistyspalvelujen järjestämisen edellytykset heikkene.

Lakimies

Olli Korhonen

[Teksti sähköisestä hyväksymisestä]